

Participatiewet in Balans: waardigheid, eenvoud en vertrouwen

De Participatiewet in balans (krijgen) vraagt wat de gemeente Arnhem betreft veel urgentie. Een deel van de fundamentele waarop de Participatiewet rust stammen namelijk uit een tijdsegment waar wantrouwen, controle en overbezorgdheid over fraude te veel invloed hebben gehad. We hebben daarvan de wrange vruchten gezien en merken nog elke dag dat er te veel aan straffen (of belonen) wordt gedacht en te weinig aan het idee dat voor elke mens de beste plek om mee te doen aan de samenleving wordt gezocht.

Waar er genoeg aandacht was voor participatie in de oude Participatiewet, was dat er te weinig voor bestaanszekerheid. Een nieuwe Participatiewet kan niet werken zonder een principiële en fundamentele keuze om juist vanuit de Participatiewet ook aan de zekerheid van het bestaan van mensen te werken. Dat is meer dan een minimum aan inkomen, dat gaat om een inkomen waarvan je kunt rondkomen zonder leefstress en genoeg ruimte om mee te doen met het maatschappelijk leven. Het 'bloemetje op tafel' zoals de Arnhemse Marga Klompé dat noemde is anno nu gewoon je verjaardag kunnen vieren, je kinderen een cadeau kunnen geven bij het slagen van hun school en een uitje om de dagelijkse sleur te breken en je wereld te verbreden. Zonder de zorg om schulden of de overheid die je de maat neemt.

Ten slotte vragen wij nadrukkelijk om aandacht voor eenvoud en waardigheid in de uitvoering van de Participatiewet. Mensen die bij de overheid aankloppen, of op die overheid zijn aangewezen, voor ondersteuning bij hun inkomen of de zoektocht naar werk of een andere vorm van meedoen, raken al iets van hun onafhankelijkheid kwijt. Een goede Participatiewet die werkelijk in balans is, maakt hen het mogelijk om daarin hun waardigheid te behouden en, grip op hun leven en persoonlijke levenssfeer. En dat alles zonder formulierendoolhoven of regelingen die het elkaar alleen maar moeilijk maken.

Een Participatiewet in Balans die voldoet aan bovenstaande uitgangspunten kan wat Arnhem betreft het leven van mensen beter maken en op instemming rekenen. En niet onbelangrijk: zo'n Participatiewet of aanpalende wetgeving moet ervoor zorgen dat er geen armoedeval is wanneer je de Participatiewet achter je laat.

Hieronder per thema nog enkele aanvullende gedachten over het wetsvoorstel.

A Voorspelbaar bestaansminimum

Van productgericht naar vraaggericht

1. Vereenvoudig de systematiek rondom vermogen
2. Zoektermijn jongeren afschaffen/aanpassen: 3 varianten
VNG: afschaffing heeft voorkeur
3. Kostendelersnorm buiten toepassing bij tijdelijk verblijf
4. Norm harmoniseren bijstand jongeren 18-20 jaar
VNG: voorstel om dit via algemene bijstand op te lossen
5. Mogelijkheden categoriale toekenning BB creëren
6. Niet-rechthebbende partner norm van 50% naar 70%
7. Meer vermogen, toch kwijtschelding belastingen
8. Bijstandsgerechtigden automatisch kwijtschelding belastingen

Reactie

Een groot deel van deze aanpassingen worden in Arnhem in de uitvoering al toegepast. Zoals het afschaffen van de zoektermijn, kostendelersnorm buiten toepassing bij tijdelijk verblijf en norm harmoniseren bijstand jongeren 18-20 jaar. De aanpassing met betrekking tot het kwijtschelden van belastingen vraagt verdere concretisering. Hierbij is het ook de vraag wat de impact op onze inkomsten vanuit lokale belasting zal zijn wanneer je deze voor een deel van de inwoners kwijtscheldt.

B. Doelmatige complementariteit

verschuiving van 'ontvangt iemand niet te veel' naar 'komt iemand uit'

1. Opbrengsten uit hobby en particuliere handel mag
2. Ondersteuning eigen netwerk niet meenemen als inkomen (giften, boodschappen)
3. Geldleningen vrijlaten, tenzij
4. Bepaalde onkosten (zoals kleding, reiskosten) aftrekken van inkomsten voor vrijlating tenzij
5. Creëer mogelijkheden voor mantelzorg

Reactie:

Beleidsmatig vinden wij de voorstellen logisch en bieden ze meer ruimte voor maatwerk. Mooi dat er een landelijk norm (1.200 euro) wordt gehanteerd, waarbij is meegewogen dat dat het leeuwendeel van de giften bij dit bedrag niet in beeld komt. Wij hebben het bedrag zelf al opgehoogd naar 1.800 euro (net als Amsterdam).

Verdere concretisering – zoals 'bepaalde onkosten aftrekken van inkomsten voor vrijlating tenzij', zou wel helpend zijn.

C. Breder perspectief op participatie

verschuiving van focus op arbeidstoeleiding naar talenten en beperkingen

1. Recht op eigenstandig vormgeven participatie, als dat hoogst haalbare is
2. Meer ruimte voor opleidingen

Reactie:

Positieve ontwikkeling, doen we grotendeels al in Arnhem via Activerend Werk en samenwerking met het wijkteam. Wij hebben drie opmerkingen bij dit onderdeel:

- Verduidelijken ondersteuning maatschappelijke participatie
Wat wordt precies bedoeld bij 'ondersteuning bij maatschappelijke participatie'?
Maatschappelijke participatie heeft veel raakvlakken met de WMO. In onze gemeente zijn er nu duidelijke afspraken over wat we vanuit welk kader doen (P-wet of WMO) en financieren. Om te zorgen dat maatschappelijke participatie echt vorm krijgt binnen gemeenten is het goed om dit nader te verduidelijken.
- Er wordt aangegeven dat ook voor NUG-ers maatschappelijke participatie aangeboden moet worden (was/wordt artikel 7). Het kunnen waarmaken van deze ondersteuning heeft te maken met wat hier onder wordt verstaan. Binnen gemeenten is vaak weinig capaciteit om deze doelgroep te ondersteunen.
- In het wetsvoorstel wordt op een aantal plekken sociale activering gericht op arbeidsinschakeling vervangen door maatschappelijke participatie gericht op arbeidsinschakeling. Volgens mij moet dit zijn maatschappelijke participatie in

algemene zin en niet maatschappelijke participatie gericht op arbeidstoeleiding (zie artikel 9b)

D. Uitstroom stimulerend

Aandacht loopt door als bijstand eindigt

1. Verruiming vrijlating
2. Creëer mogelijkheid bufferbudget (VNG advies negatief)
3. Automatische verrekening inkomsten uit werk
4. Versimpel verrekening vakantiegeld, EJU en IKB
5. Verreken termijn van 6 naar 2 maanden
6. Versneld aanvragen-reduceren bewijslast vereenvoudigen

Reactie:

In Arnhem willen wij deeltijdwerk vanuit de bijstand maximaal stimuleren. Wij zijn er niet van overtuigd dat deze maatregel er voor zorgt dat meer mensen in deeltijd gaan werken. Hoewel het aantal maanden dat iemand in aanmerking komt voor vrijlating uitgebreid wordt, gaat de hoogte van de vrijlating omlaag. Inwoners houden per maand dus minder over dan in de huidige situatie. Wij vinden het wel heel goed dat jongeren voortaan beroep kunnen doen op vrijlating van inkomsten. In lijn met het advies van de VNG adviseren wij negatief op het voorstel van een bufferbudget. Het idee is hartstikke mooi maar is erg arbeidsintensief voor gemeenten. Op dit moment worden de inkomsten uit deeltijdwerk handmatig door gemeenten verrekend. De inkomsten uit deeltijd kunnen wekelijks, 4 wekelijks of maandelijks uitbetaald worden. Dit gaat gepaard met onzekerheden voor de inwoner. Wij adviseren daarom positief op het voorstel de verrekening van inkomsten geautomatiseerd te laten plaatsvinden. Daarbij is het voorwaardelijk dat alle werkgevers de inkomsten actief doorgeven. Wij adviseren positief op een versimpelde verrekening en betaling van het vakantiegeld, de eindejaarsuitkeringen en eventueel het IKB. Het kan op dit moment gebeuren dat door verrekeningen van deze inkomstenbestanddelen, inwoners 1 of meerdere maanden geen uitkering ontvangen. Wij adviseren tenslotte ook positief op de bijstelling van het verrekentermijn naar twee maanden omdat hierdoor het aantal terugvorderingen zullen afnemen en het positief advies geldt ook voor de versnelde aanvragen en het reduceren van de bewijslast.

E. Effectieve en reële verplichtingen

Verschuiving van algemene verplichtingen naar op de inwoner afgestemde verplichting

1. Re-integratieverplichtingen worden maatwerk
2. Ruimte voor maatschappelijke participatie
3. Boetes en maatregelen afstemmen op individu
4. Inlichtingenplicht voor SVB en gemeente gelijk trekken (art. 17 PW)

Reactie:

Doel van de huidige P-wet is om iedereen met arbeidsvermogen naar werk toe te leiden, bij voorkeur naar regulier betaald werk. Omgekeerd is de bijstandsgerechtigde verplicht om naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid te verkrijgen, te aanvaarden en te behouden. Ook is de bijstandsgerechtigde verplicht om gebruik te maken van door de gemeente aangeboden voorzieningen. Dit alles vanuit het perspectief van de brede waarde

van werk: niet alleen inkomen, maar ook ontwikkelkansen, eigenwaarde, sociaal netwerk enz.

Op basis van de beleidsanalyse wordt gesteld dat strikte uitvoering en toepassing van de huidige P-wet volgens bovenstaande principes schuurt. De doelgroep van de P-wet is te gedifferentieerd. P-wet In Balans zet dan ook in op (i) reële verplichtingen, (ii) de introductie van maatwerk bij de re-integratieverplichtingen en (iii) gedifferentieerde handhaving. Dit maakt het gebruik van re-integratie en handhavinginstrumenten effectiever en zorgt ervoor dat sanctionering van beperkte schendingen geen disproportionele bijeffecten hebben zoals bijvoorbeeld escalatie van schuldenproblematiek.

Voor wat betreft de impact van de voorgestelde wijzigingen voor het beleid en de uitvoering van de P-wet bij de gemeente Arnhem het volgende:

- De inzet van P-wet In Balans sluit naadloos aan bij de Arnhemse beleids- en uitvoeringspraktijk. Voorkomen van disproportionele bijeffecten is al jaren een belangrijk uitgangspunt van handelen. Daarnaast is de kern van de 'Samen Beslissen'-werkwijze van Cluster Werk & Inkomen (W&I) juist het gewenste maatwerk.
- Vanuit het perspectief van Juridische Zaken (JZ) is de verwachting dat de vertaling van de bijgestelde landelijke wet- en regelgeving naar de gemeentelijke verordening geen grote issues oplevert.
- Vanuit het perspectief van JZ en W&I worden koppelkansen genoemd: (i) in augustus start bij JZ een stagiair met een opdracht rondom verplichtingen & handhaving; in die opdracht kunnen evt. verdiepend vraagstukken rondom P-wet In Balans worden meegenomen; (ii) binnen W&I wordt EVA geïntroduceerd; een systeem dat regisseurs en bijstandsgerechtigden helpt bij het 'samen beslissen' en het op maat inzetten van instrumenten en voorzieningen die samen nodig worden geacht.
- Maatwerk is tijdsintensief (vereist ook extra inzet op vakmanschap van de professionals in de uitvoering) dus er zal ook goed gekeken moeten worden welke consequenties dit heeft voor het budget. Deze financiële vertaling is nu nog niet gemaakt.

F. Gedifferentieerde handhavinginstrumenten

uitgaan van normconform gedrag in plaats van sanctiedreiging

1. Terugvorderingsplicht wordt terugvorderen, tenzij
2. Grotere rol voor de waarschuwing
3. Verzachting debiteurenbeleid
4. Terugvordering tot maximaal 5 jaar

Reactie:

De PW in balans maakt melding van een aantal aanpassingen rondom boetes, maatregelen en terugvordering. De achtergrond is dat de huidige boetes en maatregelen te absoluut zijn en daarom in de praktijk door gemeenten weinig worden toegepast. De taaleis, de tegenprestatie en de geüniformeerde arbeidsverplichting kende forse verlagingen van de uitkering als consequentie en werden daarom niet vaak opgelegd. Wij staan achter het invoeren van een minder strikt regime bij terugvordering en een soepeler opstelling richting inwoners die bijvoorbeeld niet aan hun inlichtingenplicht of re-integratieplicht kunnen voldoen door onvoldoende doenvermogen. Een meer centrale rol voor de waarschuwing en een

gedifferentieerde aanpak sluiten ons inziens beter aan bij de werkelijkheid. We vragen wel aandacht voor de verminderde uitlegbaarheid/transparantie die mogelijk gepaard gaat met de invoering van meer maatwerkmogelijkheden.

G. Integrale dienstverlening

Van geitenpaadjes naar gestandaardiseerd maatwerk

1. Afstemming PW op WMO/Jeugd en schulddienstverlening
2. Explicietere bepaling voor recht op individuele beoordeling
3. Maatwerk bij kostendelersnorm
4. Bijstand niet volledig stopzetten bij (kortdurende) detentie
5. Meer ruimte voor onderzoek en experiment
6. Investeer in vakmanschap
7. Communiceer beter met je inwoners
8. Verbeter responsiviteit

Reactie:

De focusverschuiving van arbeidsinschakeling naar maatschappelijke participatie zien we als vliegwiel voor samenwerking daar waar het gaat om inzetten van zorg (Wmo, Jeugdwet etc). We vinden dit een positieve ontwikkeling in de verdere transformatie van het sociaal domein en voor het bevorderen van het integraal werken.

Het wordt nu voor de gemeente makkelijker om maatwerk toe te passen in. Ook dat is een positieve ontwikkeling. Het kunnen toepassen van maatwerk en het recht op individuele beoordeling bieden handvaten om de uitvoering van de wet beter te laten aansluiten op de leefwereld van de inwoner. We hebben begrip voor de noodzaak om steeds rechtszekerheid en maatwerk te balanceren om willekeur te voorkomen en de besluitvorming hieromtrent centraal vast te leggen. Het vastleggen brengt echter wel extra administratieve last met zich mee voor de uitvoering.

De verbreding van de mogelijkheid te experimenteren zien we als een verbetering. Er hoeft geen sprake meer te zijn van alleen uitstroom en volledige financiering. Dit biedt ruimte om creatieve integrale experimenten uit te voeren waarbij ook samenhang gezocht kan worden met de zorgkant met focus op maatschappelijke participatie en niet alleen uitstroom naar werk.

De ontwikkelingen in de wetgeving vragen ook om investering aan de zachte kant, daar waar het gaat om communicatie en inwonerbenadering. Dit sluit aan bij onze lokale praktijk en onderschrijven we. In Arnhem passen we de systematiek van methodisch werken toe, waarbij we al werken vanuit een vernieuwde inwonersbenadering. We stellen daarbij inwoner centraal. Daarbij ligt de focus o.a. op taal, inclusiviteit en begrijpelijk communiceren. In combinatie met het ontwikkelen van vakmanschap en communicatievaardigheden draagt dit bij tot een verbeterde communicatie met de inwoner en we verwachten dat dit ook bijdraagt tot het bevorderen van de responsiviteit. Voor dit laatste zijn de voorgestelde bepalingen meer gericht op de harde kant zoals het vereenvoudigen van procedures (maatwerk bij doorlopen uitkeringen op basis van individuele situaties, hergebruik van informatie en toepassing van Digi-D), verdere digitalisering en het slim toepassen van nieuwe mogelijkheden die de WAMS als drempelverlagend.